

Рис. 1. Діаграма розвитку в ході експерименту професійних нахилів майбутніх інженерів-педагогів.

Умовні позначення:

- ІІ — студенти, які мають і педагогічні, і спеціальні інженерні нахили швейного профілю;
- І — студенти, які мають педагогічні нахили та слабо виявлені спеціальні інженерні нахили швейного профілю;
- ІІ — студенти, які мають спеціальні інженерні нахили швейного профілю та слабо виявлені педагогічні нахили;
- С — студенти, які мають слабо виявлені спеціальні інженерні нахили швейного профілю та слабо виявлені педагогічні нахили.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакатанова В.Б. Психолого-педагогічні умови професійного вибору майбутніх інженерів-педагогів: Дис. ...канд. пед. наук. — Київ, 1997.
2. Васильєв І. Б., Дев'ятьярова Т.А. Управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів // Освіта і управління. — 1998. — № 2. Том 2. — С.95 - 99.
3. Батьшев С.Я. Прогностическая ориентация профессионального образования // Педагогика. — 1998. — № 6. — С. 22-27.
4. Методология исследования инженерно-педагогического образования: Сб. науч. тр. /Свердловск. 1987.
5. Основны теории и практики профориентации: Руководство к лаб. практикуму / Авторы составители В.И.Балахин, В.П.Заяц и др.; Науч. ред. Н.В.Кузьмина. — Л.: ЛТЦПОМ, ЛГПИ, 1990.

Наталія БРЮХАНОВА (ЗМІСТ)

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ УМІННЯ ВЧИТИСЬ В ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Процес навчання у сучасній педагогіці трактується як співпраця викладача та учня. Ця діяльність “ґрунтується на взаєморозумінні й гуманізмі, на єдності їхніх інтересів і прагнень, метою якої є особистісний розвиток учня у процесі навчання й виховання” [1, 251]. Учень виступає тут не об'єктом навчальної діяльності, а рівноправною складовою процесу навчання, що надає йому певних переваг. Водночас, зростають і вимоги до учня, серед яких:

- вчасне та якісне виконання завдань викладача;
- самостійна робота із основною та додатковою літературою;
- планування свого часу;
- ефективно використання навчального часу з метою сприйняття та засвоєння нового матеріалу;
- здійснення самоконтролю та коректування власних дій та інше.

Отже, педагогіка співпраці передбачає залежність ефективності навчального процесу у рівній мірі від дій викладача, і від поведінки учня.

Людина, що вступила до будь-якого вищого навчального закладу (ВНЗ), як правило, вже має десять-п'ятнадцять років навчального стажу. До ВНЗ вона закінчила середню загальноосвітню школу, ліцей чи ПТУ, технікум, коледж. Але в цих закладах, навчаючи тих чи інших предметів, не навчають цілеспрямовано головного — як треба вчитися. До того ж, організація навчального процесу у цих закладах — різна, а зумовлює, що в студентів у процесі навчання виникає багато проблем, які розв'язуються ними інтуїтивно або за допомогою досвіду, який надбано хаотично,

завдяки власним спостереженням. Внаслідок цього втрачається інтерес студентів до навчальних дисциплін, накопичуються незрозумілі факти. Вони не встигають закріпити отримані знання, не отримують цілісного уявлення про технологічні процеси, внаслідок чого страждає рівень якості підготовки майбутніх фахівців. Тому останнім часом набуває все більшого значення питання навчати вчитися у вищих навчальних закладах, зокрема, в інженерно-педагогічних. Пояснюється це тим, що майбутній викладач спеціальних дисциплін в ПТУ чи технікумі “не тільки успішно організує свою навчальну педагогічну практику, але й... швидше створить власну методику навчання” [2, 30].

Проблемі учіння присвячені дослідження С.Борисюка, В.Козакова, В.Графа, І.Льясова, В.Ляудіс та ін.

Наприклад, С.Борисюк підходить до вирішення цієї проблеми з точки зору наявності у будь-якого викладача певних знань та вмінь, якими він повинен володіти, щоб вирішувати дидактичні завдання і, таким чином, сприяти формуванню необхідних навчальних дій. Знання повинні бути з таких питань:

- 1) зміст поняття, можливості, закономірності і методи всебічного розвитку особистості; вікові та індивідуальні особливості такого розвитку;
- 2) основи самопізнання, самосвідомості, цілеформування, цілереалізації, розвитку волі, інтелекту, творчих організаторських здібностей та умінь;
- 3) навчання і праця як головні фактори розвитку сутнісних сил, здібностей і умінь самоорганізації особистості;
- 4) основи самовиховання і самоосвіти, оволодіння НОУП, самоуправління поведінкою;
- 5) методи розвитку мислення, мови, формування уміння переконувати словом, прикладом;
- 6) психологічна регуляція різними видами діяльності, оволодіння потрібним стилем поведінки, шляхи пошуку свого покликання;
- 7) перспективне й оперативне планування діяльності із самостійної організації особистості на основі одержаних знань та ін.

Знання з цих розділів складають орієнтаційний аспект, а “система цілевідповідних педагогічних дій” [2, 30] складає операційний аспект. “Готовність вчителя на основі усвідомлення і засвоєння кінцевого результату, сформованості” обох вказаних аспектів “професійно вирішувати різноманітні дидактичні задачі” і є умінням навчати вчитися [2, 30].

Сукупність перелічених знань та педагогічних дій дійсно сприятимуть тому, щоби викладач успішно вирішував серед інших і таке завдання, як організаційне забезпечення відпрацювання студентами навчального матеріалу. Останнє, як вказують у своєму навчальному посібнику В.Граф, І.Льясов та В.Ляудіс [3,10] буває: безпосереднє довільне; безпосереднє мимовільне; опосередковане довільне; опосередковане мимовільне. Безпосереднє відпрацювання матеріалу відбувається як під час з'ясування змісту, так і під час повторного сприйняття матеріалу або виконання цілеспрямованих вправ. Опосередковане довільне відпрацювання матеріалу може здійснюватись завдяки кодуванню змісту знаками, схематизації, графічному поданню змісту. За допомогою названих, але автоматизованих заходів, здійснюється опосередковане мимовільне відпрацювання матеріалу.

Викладач з метою забезпечення якісного засвоєння навчального матеріалу залежно від вихідних умов, вибирає оптимальні заходи його відпрацювання. Але не кожен викладач може вказати, як саме треба працювати студентові над розв'язанням задачі, написанням реферату, складанням плану, схеми змісту тощо. Навіть якщо педагог бездоганно володіє навчальним матеріалом свого предмету, може донести його до студентів та вказати на оптимальні шляхи засвоєння нових знань, не може передбачити особливостей навчального матеріалу інших предметів. Виникає потреба у спеціальному курсі, який би допоміг студентам вирішувати питання, пов'язані з вибором вірних та раціональних дій, що сприятимуть здобуттю знань, досвіду в тій чи іншій галузі. Цей предмет необхідно ввести у навчальний план для безпосереднього навчання студентів учінню.

З іншого боку до розв'язання цього питання підходять В.Граф, І.Льясов та В.Ляудіс. Вони виділяють у процесі трансляції досвіду діяльності перетворення два компоненти: організацію перетворення соціального досвіду у навчальні предмети викладачем, розробку методів

та шляхів організації його студентами; наявність у студентів умінь здійснювати різноманітні навчальні дії, вмінь самоорганізації навчальної діяльності.

До дій у складі діяльності учіння вони відносять:

- 1) навчальні дії, що спрямовані на засвоєння змісту навчального матеріалу;
- 2) регулятивні дії, що спрямовані на організацію всієї системи навчальної діяльності.

До перших дій автори відносять: з'ясування змісту навчального матеріалу з письмових повідомлень (читання тексту, засвоєння його змісту, конспектування з'ясованого змісту); дії самостійного виведення змісту конкретного матеріалу (висновки, доказ та інші); дії самостійної побудови конкретних і загальних знань; дії відпрацювання та засвоєння навчального матеріалу, про які вже йшла мова.

А до других відносять: організацію часу життя в період навчання (суттєве планування, поточний контроль, ймовірне планування, виконавчий контроль); контроль у складі навчальної діяльності (контроль з'ясування змісту навчального матеріалу з повідомлень, безпосереднього довільного відпрацювання матеріалу, контроль опосередкованого довільного відпрацювання навчального матеріалу). Іншими словами, людина повинна вміти здійснювати контроль підсвідомо в усіх сферах своєї діяльності під час навчання: засвоєння матеріалу, відпрацювання, планування вільного від занять часу.

На сьогоднішній день, враховуючи гостроту проблеми дефіциту часу, в Українській інженерно-педагогічній академії м.Харкова недоцільно вводити окремий курс, який би вчив вчитися. Тому здійснюється поетапне навчання необхідних навчальних дій студентів. Зокрема, формування знання та вміння з питань: специфіка змісту навчального матеріалу, що засвоюється у навчанні; зовнішня організація інформаційної системи та дії з її використання; основи формальної логіки та дії умовиводу, доказу, які необхідні при конкретизації чи узагальненні знань; в курсах “Вступ до спеціальності”, “Українська ділова мова”, “Основи наукових досліджень”, “Методика професійного навчання”.

Але знань із вказаних розділів недостатньо. Їх треба доповнити такими: виділення головного у тексті під час читання, тезисне викладання положень із тем усіх рівнів узагальненого плану; фіксація матеріалу у вигляді логічної структури, конспекту; визначення загальнологічних та предметно-структурних властивостей даного при розв'язанні задачі та того, що відшукується; визначення послідовності власних дій у процесі пошуку невідомого чи розкриття необхідного питання; моделювання тощо.

Формувати ці знання та відповідні вміння планується в курсі “Теорія та історія педагогіки”. Це допоможе майбутнім інженерам-педагогам спочатку навчити себе вчитися, а потім у курсі “Методика професійного навчання” спрямувати свої вміння на організацію власного навчального процесу. Особливо це підготує їх до створення дидактичних матеріалів (планів, структур, текстів), що особливо необхідно вміти кожному викладачеві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С.М. Український педагогічний словник. — К.: Либідь, 1997. — 376 с.
2. Борисюк С.О. Деякі методи діагностики і формування у майбутніх вчителів уміння навчати вчитися / Проблеми вищої школи, 1992. — № 77. — 29-32 с.
3. Граф В., Ильясов И.И., Ляудис В.Я. Основы организации учебной деятельности и самостоятельной работы студентов / Учеб. метод. пособие. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. — 80 с.

Олександр ГАНОПОЛЬСЬКИЙ (ЗМІСТ)

Післядипломна педагогічна освіта викладачів непедагогічних вищих навчальних закладів та її роль у національно-державному розвитку України

У тих соціально-економічних умовах, які сьогодні склалися в Україні, перед керівництвом вищих навчальних закладів постає невідкладне питання поповнення складу професорсько-викладацьких кадрів.

З метою вирішення цього питання увага “має бути зосереджена на підготовці нового покоління педагогічних працівників, підвищенні їх педагогічної кваліфікації” [8, 16].

Саме тому чільне місце в системі післядипломної освіти посідає педагогічна підготовка